

Sok levelet kapunk külföldi könyvtáros kollégáinktól, melyekben arra panaszkodnak, hogy -nem tudván magyarul- a magyar könyvtárügy problémáinak igen nehéz közelférkőzniök. A magyar könyvtártudományi irodalom idegennyelvű ismertetéséért, amit a "Gyorstájékoztató a magyar könyvtári irodalomról" című kiadvány angol és német nyelvű változatában közlünk, -éppen az előbb mondottak miatt- viszont sok elismerő levél érkezik hozzánk.

Valahogyan így vagyunk mi magyar szakemberek is a külföldi könyvtártudományi irodalommal, vagy legalábbis egy részével. Elsősorban azokon a nyelveken írottakkal, melyek pedig -az országok hasonló méretei és a felvetett problémák hasonlatossága miatt- számunkra igen érdekesek és fontosak.

Sokat emlegetjük, de még mindig keveset tudunk az északi államok könyvtárügyéről. Ezért kíséreljük meg -ha csak "madártávlatból" is- olvasóinkat a "Kirjastolehti" hasábjain át közelebb vinni a finn könyvtárügy néhány problémájához.

A már 60. évfolyamába lépő folyóirat egyike a szakterület "legrészarányosabb" orgánumainak; a közművelődési és tudományos könyvtárakról és az általános finn könyvtárpolitikáról egyaránt tájékoztatja olvasóit.

Valószínűleg nemcsak a finn olvasónak, hanem a külföldi érdeklődőnek is legtanulságosabbak azok a cikkek, melyek áttekintést adnak -alapos statisztikai adatokkal- a finn könyvtárakról. A közművelődési könyvtárak 1966. évi munkájáról beszámoló cikk (1) tájékoztat arról, hogy a városokban az év folyamán 11 453 163 kölcsönzés volt, a községekben pedig 1 651 056-an kölcsönöztek könyvet. Ez azt jelenti, hogy a városokban egy lakosra 6,6, a falvakban pedig egy lakosra 4,8 kölcsönzött könyv jut.

Ugyancsak érdekes képet kapunk a tudományos könyvtárak 1966. évi munkájáról szóló statisztikai beszámolóiból is. (2). A táblázatok a könyvtárak felsorolása mellett feltüntetik az állomány nagyságát, a gyarapodás ütemét és a ráfordított összeget, a kurrens előfizetett külföldi folyóiratok számát, a kölcsönzések, helybenolvasott kötetek és könyvtárközi kölcsönzések számát, valamint a könyvtári dolgozók létszámát. Érdekes a reprográfiai szolgáltatások méreteit áttekintő statisztika is.

Közismert, hogy az északi államokban - Finnország mellett elsősorban Svédországban - nagy gondot fordítanak a kórházi könyvtárakra. A folyóiratban igen gyakran találunk erről a speciális -és nagyon humánus- könyvtár-típusról ismertetést. Az 1967. évi 3. számból (3) megtudjuk, hogy a finn kórházi könyvtárak fejlődésének kezdetei az 1940-es évekre esnek. Az 5 évvel ezelőtt megjelent új finn könyvtári törvény (4), melynek értelmében a kórházi könyvtárak fenntartási költségeinek 90 %-át az állam vállalja, nagy lendületet adott a fejlődésnek. Finnországban 1965-ben 371 kórház működött, 47 777 ágygal. Ezen kívül 409 községben volt aggok otthona 25 000 ágygal. Az 1965-ös statisztika szerint a kórházi könyvtárak ágyanként 6,8 könyvvel rendelkeztek, az aggok házái pedig 3,7-tel. A kölcsönzési statisztika így alakult: a kórházakban ágyanként 21,4, az aggok házában pedig 12,7 könyv.

A könyvtártípusok ismertetésén túl igen gyakran közöl a folyóirat a gyarapítás problémáit fejtegető -és feszegető- cikkeket. Az 1967. évi 3. számban (5) elvi cikk foglalkozik a kérdéssel, melynek rövid összefoglalóját a folyóirat az alábbiakban közli:

A gyarapítási "alapelvek a könyvtár tárgyilagosságát tükrözik erkölcsi, politikai, vallási és társadalmi szempontból egyaránt. A fő szempont a könyv művészi értéke. Az ismeretterjesztő munkák terén külön figyelmet fordítanak a könyvek korszerűségére. A szabad felfogás kialakulását gátló munkák nem kerülhetnek a gyűjteménybe. Egyik alapelv: a könyvtárnak tájékoztatási központként és a művelődés fejlesztőjeként kell működnie, de nem szabad az olvasót megakadályoznia az olvasmány szabad kiválasztásában".

Egy másik füzetben azonban közelebb jutunk a problémához. Itt az egyik cikkben (6) ugyanis arról van szó, hogy 1967-ben adatgyűjtést végeztek azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a közművelődési könyvtárak (és könyvtárosok) állománygyarapítási tevékenységét milyen tényezők befolyásolják. 100 könyvtárban (74 vidéki és 26 városi) küldtek ki kérdőívet; 86 helyről kaptak választ. (Maximális eredmény!) A kérdőívben a többi között érdeklődtek a

gyarapítási munkát végző könyvtárosok koráról, neméről, beosztásáról, képzettségéről és olvasási szokásaikról. A kérdőívet visszaküldők 80 %-a nő volt. (Annak ellenére, hogy a korra vonatkozó kérdések is szerepeltek.) A vidéki könyvtárakban a választ adó könyvtárosok zöme idősebb, pusztán 15 százalékuk főhivatású és jóval kevesebbet olvasnak, mint a városiak. A beszerzésre rendelkezésre álló hitelek 1200 - és 120 000 finn márka között mozognak (1 finn márka = kb. 7.- Ft.), de 10 000 márkát meghaladó beszerzési keret a vidéki könyvtáraknak csupán 15 %-nál volt. Főleg a vidéki könyvtárak (25 százalékukban) állománygyarapításában résztvesznek a könyvtári tanácsok is.

Rendkívül tanulságosak azok a feleletek, melyek arra vonatkoznak, hogy egy-egy könyvet miért nem szerzett be a könyvtár. A feleletek így oszlanak meg: irodalmilag gyenge 32%, istenkáromló 20%, egyéb vallási aggályok 4%, túlzottan nemi irányba tolódás 19 %, politikailag nem megfelelő 14% és egyéb okok 15%. - E vizsgálat tanulságai bizonyos mértékig "motiválják" az előbbi elvi cikk rezüméjét.

A kérdőívekkel való tájékozódás egyébként valószínűleg igen frekventált módszer lehet Finnországban is. Az olvasók véleményét nemcsak az olvasmányaikról, hanem a könyvtár munkájával kapcsolatban is kikérik. (7) A Finn Könyvtáros Szövetség 10 000 olvasónak (fővárosinak és vidékinek egyaránt) küldött ki kérdőívet, melyben a többi között a nyitvatartási idő, a kölcsönzési rend és az olvasótermek használatával kapcsolatban kér véleményeket. (Ugyancsak kitűnő eredmény: a megkérdezettek 50 %-a válaszolt!) A nyitvatartást illetően -különösen a vidéki közönség- hosszabb nyitvatartási időt követel és azt szeretné, ha a könyvtárat este a késő órákig használhatná. Különösen tarthatatlan -a válaszok tanúsága szerint- az a helyzet, hogy a vidéki fiókkönyvtárak egy része hetenként egyszer -és akkor is néhány órát- tart nyitva. Legalább ennyi észrevétel gyűlt össze a kölcsönzéssel kapcsolatban is. Egyszerűbb kölcsönzési eljárásokat igényelnek a megkérdezettek, hosszabb határidővel; több esetben felvetik azt, hogy a különböző adminisztratív ügyeket telefonon is el lehessen intézni. Az olvasók egy része a különféle kölcsönzéssel kapcsolatos bírságok eltörlését követeli. - Főleg a vidékiek sürgetik a szűk, zajos, nem jól megvilágított és kényelmetlenül berendezett olvasótermek modernizálását. Érdekes, hogy több könyvet és folyóiratot a megkérdezetteknek csak elenyésző száma követel, (Irodalomjegyzék a [tuloldalon](#))

- (1) Kirjalainat kaupungeissa ja kauppaloissa. = Kirjastolehti. 60. vuos. 1967. 2. no. 44-46. p.
Finn községek és városok 1966. évi közművelődési könyvtári statisztikája.
- (2) Tieteelliset kirjastot 1966. = Kirjastolehti. 60. vuos. 1967. 3. no. 74-75. p.
A tudományos könyvtárak 1966. évi statisztikája.
- (3) PÖYSÄLÄ, Pirkko: Laitoskirjasto-toimintamme laadusta ja laajuudesta. = Kirjastolehti. 60. vuos. 1967. 3. no. 66-69. p.
Kórházi könyvtári tevékenység Finnországban.
- (4) Büchereigesetz gegeben in Helsinki am 3. Mai. 1961. = Bibliotheksdienst. Beiheft. 22. 1967. 3-6. p.
A német szöveghez -a fenti kiadvány 7. és 8. oldalán Helle Kannila kommentárja van.
- (5) Helsingin kaupunginkirjaston kirjavalintaperiaatteet. = Kirjastolehti. 60. vuos. 1967. 3. no. 77. p.
A könyvkijelölés alapelvei a Helsinki Városi Könyvtárban.
- (6) PUTKONEN, Anneli: Yleisten kirjastojen kirjanvalintaan vaikuttavosta tekijöistä. Lyhennelmä Tampereen yliopiston kirjastotutkintoa varten tehdystä tutkimasta. = Kirjastolehti. 60. vuos. 1967. 7. 218-223. p.
A közművelődési könyvtárak könyvkiválasztását befolyásoló tényezők.
- (7) PYÖTSIA, Sinikka: Kirjastonkäyttäjien mielipiteitä kirjastoista. = Kirjastolehti. 60. vuos. 1967. 5. no. 141-142. p.
Az olvasóknak küldött kérdőívek.
Kirjastonkäyttäjien mielipiteitä kirjastoista. Kirjastolehti. 60. vuos. 1967. 7. no. 227-228. p.
A könyvtár használóinak küldött kérdőívek elemzése.